

TYÖNEUVOSTO

LAUSUNTO

TN 1440-10

Ratakatu 3, PL 32

00023 VALTIONEUVOSTO

puh. 09 - 645 593

9.12.2010

21/2010

Kemiittitoimituksia suorittavien työntekijöiden toimenkuvaan kuului säiliöauton kuljettamisen lisäksi lastaus- ja purkaustyötä sekä vähäisessä määrin myös huolto-, tarkistus- ja muitakin tehtäviä. Liitännäisistä tehtävistä huolimatta työtä pidettiin pääasiallisesti kuljetustyönä, minkä vuoksi säännöllinen työaika siinä voitiin järjestää jaksotyöksi.

Lausunnonpyytäjä: Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Helsinki

Asia: Kemiittitoimituksiin osallistuvien työntekijöiden työajan järjestäminen jaksotyönä työaikalain (605/1996) 7 §:n mukaan

Vireille: 11.6.2010

Työnantaja: X

Lausuntopyyntö

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ry on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa työaikalain 7 §:ssä tarkoitetun jaksotyön soveltamisesta X:n palveluksessa olevien, kemiittiauton kuljettamiseen osallistuvien työntekijöiden työsuhteissa. Lausuntopyyntö koskee yhtiön kaikkia kemiittikuljettajia, lukuun ottamatta niitä, jotka osallistuvat pääsääntöisesti vain asemien sisäisiin kuljetuksiin tai joiden työstä muutoin yli puolet on muuta kuin jaksotyön piiriin yhtiön käsityksen mukaan kuuluvaa työtä.

1. Taustaa

Lausuntopyynnössä todetaan, että X työnantajana ja yhtiön palveluksessa olevat räjähdysainetoimituksiin osallistuvat työntekijät ("kemiittikuljettajat") ovat neuvotelleet mahdollisuudesta järjestää kemiittiauton kuljettamiseen osallistuvien työntekijöiden työaika työaikalain 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla jaksotyöksi. X:n mukaan jaksotyön käyttöedellytyksissä on ratkaisevaa tehtävän työn laatu, ei yrityksen toimiala. Näin ollen yhtiö on katsonut, että kemiittikuljettajien työaika voidaan järjestää jaksotyöajaksi, koska heidän työnsä on pääasiallisesti työaikalain 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tavarankuljetusta (TN 696-63 ja TN 754-65). Myös kuljetuksiin liittyvät tukityöt voidaan järjestää jaksotyöksi (TN 540-59).

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on antanut 19.3.2010 tarkastuskertomuksen, jossa on katsottu, että kemiittikuljetuksiin osallistuvien työntekijöiden työ on kuljetustyötä ja että työaika voidaan X:ssä järjestää jaksotyönä. Työsopimusosapuolet ovat sopineet, että X työnantajana pyytää kuitenkin vielä työneuvostolta lausuntoa jaksotyön soveltamisedellytyksistä, ja tämän johdosta EK ry on tehnyt lausuntopyynnön työneuvostolle.

Lausuntopyynnön liitteenä olevassa, 18.3.2010 päivätyssä yhteistoimintaneuvottelun pöytäkirjassa todetaan, että kemiittipanostajien ajomatkat ovat yleensä pitkiä, jolloin 8 tunnin säännöllisen työajan noudattaminen ei ole mahdollista. Ainoastaan jaksotyöaikaan siirtymällä pitkät päivät voidaan tasoittaa tasoitusvapailta. Vuonna 2009 kaikilla "ulostoimituksia" hoitaneilla kemiittipanostajilla oli ylityötunteja 361–1245.

2. Työn kuvaus

X tuottaa panostuspalveluja räjäytystyömaille. Lausuntopyynnössä tarkoitetut työntekijät kuljettavat työmaille kemiittiä (510- ja 610-emulsiota).

Kemiitti on avolouhintaan kehitetty emulsioräjähdysaine, jonka X toimittaa tilaajan työkohteeseen reikiin pumpattuna. Kemiitti 510 -emulsio valmistetaan ja herkistetään raaka-aineliuoksista panostusajoneuvossa työkohteessa, ja Kemiitti 610 -emulsio tehdään Vihtavuoren tai Kemian emulsiotehtaissa ja ainoastaan herkistetään työkohteessa panostuksen yhteydessä. Kemiitti-emulsio herkistyy räjähdysaineksi pumppauksen jälkeen, kun siihen on lisätty herkistäviä aineita. Kumpikin mainittu kemiitti on palavaa ja hapettavaa, luokan 5.1. nestemäistä ainetta, jota kuljetetaan säiliöautolla. Kemiitti 610 toimitetaan aina kiinteällä ammoniumnitraatilla lisäaineistettuna eli prillattuna, mutta Kemiitti 510:n saa haluttaessa myös ilman prillejä. Kemiittiä kuljetetaan Etelä-Suomessa Orikorvesta ja Urjalasta, Keski-Suomessa Lapualta tai Vihtavuoresta ja Pohjois-Suomessa Kemistä ja Talvivaarasta.

X ei toimita muita kemiittejä. Yhtiö hoitaa lisäksi ns. kappaletavarakuljetuksia, joissa on kysymys muun räjähdysaineen kuin kemiitin toimittamisesta asiakkaalle joko laatikoissa tai säkeissä ns. kaappiautoissa.

Kemiittitoimitukseen kuuluu kemiitin tankkaus kuljetusautoon, ajo panostuskohteeseen, 510-kemiitin valmistaminen ja 510- ja 610-kemiittien herkistäminen työkohteessa, kemiitin purkaminen panostusletkulla asiakkaan osoittamiin porareikiin ja tarvittaessa asiakkaan muu auttaminen panostuskohteessa, ajo takaisin, raaka-aineiden purku sekä raportointi. Lisäksi kemiittikuljettajien työtehtäviin kuuluvat ennen ajoon lähtöä ja ajon jälkeen suoritettavat tarkistukset, pienet huoltotoimenpiteet, kuten lampun vaihto, tuulilasin pesunesteen täyttö sekä öljyn tarkistus. Kemiittikuljettajien tehtäviin kuuluvat myös ne ajoneuvoon tehtävät korjaukset, jotka kuljettaja voi suorittaa, sekä muut kuljettajan toimenkuvaan kuuluvat yleiset tehtävät.

Kemiittitoimitukseen osallistuu aina kaksi kemiittikuljettajaa, joista toinen on prosessinhoitaja ja toinen letkumies. Kuljetustehtävän ohella prosessinhoitaja huolehtii työkohteessa tuotannollisesta prosessista, eli hän huolehtii kemiitin valmistuksesta ja herkistämisestä valmiiksi räjähdysaineeksi kemiittiautossa. Letkumies puolestaan purkaa räjähdysaineen autosta pumppaamalla sen panostusletkulla porareikiin noudattaen panostajan ohjeita. Panostaja on joko tilaajan palveluksessa oleva työntekijä tai X:ltä tilattu panostaja. Kemiittiauton kuljettaminen on jaettu siten, että yleensä prosessinhoitaja ajaa autoa menomatkan ja letkumies paluumatkan tai toisinpäin. Prosessinhoitajan työpäivästä keskimäärin 60 % on kemiittiauton kuljettamista ja siihen välittömästi liittyviä tukitoimintoja, kuten lastausta ja lastin purkua. Panostuskohteessa tapahtuvaan prosessin hoitamiseen kuluu keskimäärin 40 % hänen työajastaan. Letkumiehen työpäivä koostuu raaka-aineen tankkauksesta, kemiittiauton kuljettamisesta, kemiittilastin purkamisesta letkulla panostuskohteessa, raaka-aineen purusta sekä raportoinnista. Letkumiehen tehtäviin kuuluu ainoastaan kemiittiauton kuljettamista ja siihen välittömästi liittyviä tukitoimintoja, kuten lastausta ja lastin purkua.

Jokaisella kemiittiasemalla työskentelee vähintään kolme kemiittikuljettajaa, joista kaksi kerrallaan on toimituksessa ja yksi asemalla tai työajan tasoitusvapaalla. Niinä päivinä, jolloin ei ole kemiittitoimituksia hoidettavana, kuljettajat tekevät auton huolto-, korjaus- ja puhtaanapitotehtäviä, ottavat vastaan raaka-ainetta ja hoitavat satunnaisesti kappaletavarakuljetuksia.

3. Työajat

EK ry on esittänyt selvityksen seitsemän yli kuusi kuukautta kemiittikuljetuksia tehneen työntekijän (A–G) työajoista 19.4.–10.9.2010. Selvitys perustuu tuntilistoihin ja digipiirturiritietoihin. Vuodenaikojen vaihtelut, yleiset loma-ajat ja yleiset taloudelliset suhdannevaihtelut vaikuttavat toimitusten lukumäärään. Selvityksen mukaan työaika on jakautunut seuraavasti:

	1	2	3	4	5	6	7	8
A	152	301,4	180,2	475,3	85,5	2	104	0
B	178	317,1	140	576,5	0	0	256	0
C	171	296,7	114,3	568	0	0	264	0
D	166	234,7	142,4	562,5	0	0	272	0
E	199,5	263,7	126,1	599,5	0	0	152	8
F	181,5	248,8	134,9	567,5	8	3	176	24
G	131,5	184,7	106,2	463	52,5	5	152	56

1 = Kuorman purku-aika kohteessa. Sisältää myös 510-kemiitin valmistamiseen ja herkistämiseen sekä 610-kemiitin herkistämiseen työkohteessa kuluvaan aikaan.

2 = Kokonaiskuljetusaika (matka-aika asiakaspaikalle ja takaisin).

3 = Henkilökohtainen ajoaika.

4 = Kokonaistyöaika (työntekijän tunti-ilmoituksen mukainen aika toimituspäiviltä, sisältää tauot).

5 = Kappaletavarakuljetustunnit päivinä, jolloin ei ole ollut kemiittikuljetuksia.

6 = Panostusaputunnit kappaletavarakentäällä.

7 = Asemapaikalla auton huoltoon ja korjaukseen käytetty aika sekä toimituksien puuttuessa tapahtunut varallaolo.

8 = Muun työn tekeminen (esim. Kemiissä tunnelityöhön tutustuminen).

Luottamusmiehen näkemys

Yhteistoimintaneuvottelussa 18.3.2010 työnantaja ja luottamusmies NN ovat yksimielisesti päättäneet siirtyä soveltamaan määräajaisesta jaksotyöaikaan. Samalla on sovittu siitä, että työnantaja pyytää asiasta vielä työneuvoston lausunnon.

NN on katsonut sittemmin, että työaikalain 7 §:n mukaista jaksotyöaikaan ei voida soveltaa kemiittikuljetuksiin. Hänen mukaansa kemiittipanostustyö ei sisälly työaikalain 7 §:ssä olevaan

luetteloon, jossa on mainittu työtehtävät, joihin jaksotyöaika voidaan soveltaa. Samassa yhteydessä NN kertoi, että varsinainen työn tarkoitus on panostaa räjäytyskohde kemiitillä ja että työ räjäytyskohteessa on prosessinhoitoa (kemiitin valmistus) ja panostusta. Kemiittiä ei kuljeteta erikseen asiakkaalle, vaan sitä valmistetaan raaka-aineista räjäytyskohteessa, jonne kemiittiauto siirretään ajamalla. Asiakkaalle ei myydä mukana kulkevia raaka-aineita, vaan räjäytyskohteessa valmistettu räjähdysaine. NN katsoi, että kemiittiauto ei ole kuljetusyksikkö, vaan mobiili räjähdysaineen valmistusyksikkö. Lisäksi NN esitti, että X ei ole kuljetusyritys, joka saa tuloa kemiitin ”kuljettamisesta”, vaan tulo saadaan kemiitin myynnistä. Hän huomautti vielä, että kemiittiä ei voi eikä saa kuljettaa valmiina tuotteena kemiittiautolla.

NN on lisäksi tuonut esille, että kemiittikuljettajien tehtäviin kuuluu henkilökohtaisten varusteiden huolto ja lumitöiden tekeminen.

Aluehallintoviraston kanta

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on X:n pyynnöstä ottanut asiakirjojen perusteella kantaa työaikalain 7 §:n soveltamiseen kemiittiauton kuljetustehtävissä. Tarkastuskertomuksessa 19.3.2010 on verrattu kemiittiauton kuljettajien työtä lähinnä erilaisia nestemäisiä polttoaineita kuljettavien ja jakavien työntekijöiden sekä loka-autonkuljettajien työhön. Tällaisissa tehtävissä kuljettaja joutuu 5 auton kuljettamisen lisäksi täyttämään kuljetussäiliöitä ja muun muassa pumppaamaan niistä nestemäistä polttoainetta asiakkaan säiliöön. Aluehallintoviraston mukaan vertailukohteena voidaan pitää myös ns. Bulk-kuljetuksia, joissa auton kuljettaja pumppaa auton säiliöön muun muassa kalkkia, sementtiä, tuhkaa tai eläinten rehua. Kuljettajan työhön kuuluu säiliön tyhjentäminen ja sen puhdistaminen. Kemiittikuljetuksista ja niiden yhteydessä tehtävästä työstä esitettiin aluehallintovirastolle selvitys, jonka perusteella se päättyi katsomaan työn pääasiassa kuljetustyöksi ja kuljetuksen tukitehtäväksi.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

1. Tausta

X toimittaa säiliöautoilla 510- ja 610-kemiittiä eri puolilla Suomea sijaitsevilta kemiittiasemilta asiakkaittensa työkohteisiin. Kemiittitoimitukseen osallistuu kaksi kuljettajaa, joista toinen on myös prosessinhoitaja ja toinen taas letkumies. Molemmat työntekijät osallistuvat säiliöauton kuljettamiseen ja siihen liittyviin tehtäviin. Räjätystyömaalla kuljettajien tehtävät poikkeavat toisistaan. Prosessinhoitaja valmistaa räjäytyskohteessa säiliöautossa 510-emulsion ja herkistää sen sekä 610-emulsion. Tämän prosessin jälkeen emulsio pumpataan porausreikiin. Pumpaustyö kuuluu letkumiehen tehtäviin.

Asiassa on kysymys siitä, voidaanko X:n kemiittitoimituksiin osallistuvien työntekijöiden säännöllinen työaika järjestää työaikalain (605/1996) 7 §:n mukaan jaksotyönä.

2. Tavarankuljetus ja siihen liittyvät tehtävät

Työaikalain 7 §:n 1 momentissa on tyhjentävä luettelo aloista ja töistä, joissa voidaan käyttää jaksotyöaika. Mainitun luettelon 3 kohdan mukaan työaika saadaan järjestää jaksotyöksi muun ohessa maanteitse suoritettavissa tavarankuljetuksissa.

EK ry on katsonut, että pääosa kemiittikuljettajien työstä on tavarankuljetusta. Työntekijöiden luottamusmies on sitä vastoin todennut, että X ei ole kuljetusyritys eikä kemiitin valmistukseen tarvittavien raaka-aineiden kuljettaminen työkohteisiin kuulu myöskään työaikalain 7 §:n luettelossa mainittuihin töihin.

Työaikalain 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tavarankuljetusta voi harjoittaa muukin yritys kuin kuljetusliike, eikä tavarankuljettamisen tarvitse olla yrityksen päätoimiala. Työaikalain 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään ”tavarankuljetuksesta”. Kuljetettavan tavarankuljetuksen olomuodolla ei ole merkitystä työaikalain 7 §:n 1 momentin 3 kohdan tulkintaan.

Moottoriajoneuvon kuljettajan työnä ovat usein myös lastaus- ja purkaustehtävät. Nämä työt voivat olla sisällöltään, kestoiltaan ja toteutustavaltaan erilaisia riippuen siitä, minkälaista tavaraa kuljetetaan. Lausuntopyyntöä tarkoitettussa tapauksessa kemiittikuljettajat tankkaavat kemiitin kuljetusautoon, kuljettavat kuorman räjäytystyömaalle, valmistavat 510-kemiitin ja herkistävät 510- ja 610- kemiitit ja tämän jälkeen purkavat kemiitin panostusletkulla asiakkaan osoittamiin porareikiin sekä tarvittaessa avustavat asiakasta muulla tavoin panostuskohteessa. Nämä tehtävät ovat työneuvoston käsityksen mukaan osa kuljetetun tavarankuljetuksen purkamistyötä. Purettuaan edellä

kuvatulla tavalla kemiitin he ajavat takaisin kemiittiasemalle, purkavat raaka-aineen ja laativat raportin.

Edellä mainittujen töiden lisäksi kemiittikuljettajat suorittavat ennen ajoon lähtöä ja ajon jälkeen ajoneuvon tarkistuksia, vähäisiä huoltotoimenpiteitä, esimerkiksi vaihtavat lamppuja, täyttävät tuulilasin pesunesteen säiliön ja tarkistavat moottorin öljyn. Kemiittikuljettajan tehtäviin kuuluvat lisäksi sellaiset ajoneuvon korjaustyöt, joita kuljettajat voivat suorittaa, sekä eräät muut kuljettajan toimenkuvaan kuuluvat yleiset tehtävät.

Esitetystä selvityksestä käy vielä ilmi, että kemiittikuljettajat ovat osallistuneet muun muassa ”kappaletavarakuljetuksiin” ja panostustyöhön, tehneet jossakin määrin lumitöitä ja puhdistaneet työvaatteitaan, kun kemiittikuljetuksia ei ole ollut. Lisäksi kun kemiittikuljetuksia tai muitakaan töitä ei ole ollut, kemiittikuljettajat ovat olleet ”varalla” työpaikalla. Viimeksi mainitulla on esitetystä selvityksestä päätellen tarkoitettu työaikalain 4 §:n 1 momentin mukaista työntekijän velvollisuutta olla työnantajan käytettävissä – tässä tapauksessa ensisijaisesti kemiittikuljetusta varten.

Esitetystä selvityksestä käy ilmi, että kemiittikuljettajien työ on ollut pääasiallisesti kuljetustyötä tai siihen kiinteästi liittyviä, kuljetukseen käytettävien moottoriajoneuvojen vähäisinä pidettäviä huoltotöitä.

Työntekijän tehdessä työsopimuksensa perusteella saman työnantajan lukuun työtä, jonka työaika tulee järjestää työaikalain 6 §:n 1 momentin yleissäännön mukaisesti, ja toisaalta työtä, jonka työaika saataisiin järjestää lain 7 §:ssä tarkoitettuksi jaksotyöksi, työneuvosto on vakiintuneesti katsonut, nojautuen nk. pääasiallisen työn periaatteeseen (TN 754-65 ja TN 1083-80), että työnantaja saa järjestää työntekijän säännöllisen työajan jaksotyöksi, jos tämän tekemistä töistä enin osa on työaikalain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua työtä.

3. Lopputulos

Esitetyn selvityksen perusteella työnantaja saa järjestää lausuntopyynnössä tarkoitettujen kemiittikuljettajien säännöllisen työajan työaikalain 7 §:ssä tarkoitettuksi jaksotyöksi.

Sovellettu lainkohta

Työaikalain (605/1996) 7 §.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Tiitisen, jäsenten Douglas, Koskinen, Leppänen, Niittylä ja Virtanen sekä varajäsenten Kantanen ja Posio mielipiteeseen